

Halfjaarrapportage

College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten

Juli – december 2019

Versie april 2020

Inleiding

Het College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Cft) brengt eens per halfjaar op basis van artikel 4, lid 2 van de Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Rft) schriftelijk verslag uit over zijn werkzaamheden aan de Rijkswet, de besturen van de landen, de Staten van Curaçao en van Sint Maarten en aan beide Kamers der Staten-Generaal van Nederland. In de voorliggende halfjaarrapportage wordt ingegaan op de werkzaamheden van het Cft gedurende de periode van juli tot en met december 2019. Na een samenvatting worden de werkzaamheden gedurende het tweede halfjaar voor de landen Curaçao en Sint Maarten toegelicht voor wat betreft de begrotingscyclus en overige gerelateerde onderwerpen.

Samenvatting werkzaamheden

Curaçao

De Rijkswet heeft op 12 juli vastgesteld dat Curaçao in gebreke bleef en besloten tot het geven van een aanwijzing aan het bestuur van Curaçao om de baten en lasten in de begroting meerjarig in evenwicht te brengen. De aanwijzing schrijft onder meer voor dat een verwacht tekort in 2019 nog in datzelfde jaar dient te worden gecompenseerd en dat de gezamenlijke tekorten van 2017 en 2018 van ANG 175,3 miljoen met overschotten in 2020, 2021 en 2022 moeten worden gecompenseerd. Uit deze overschotten dienen bovendien de betalingsachterstanden op de schulden aan het Algemeen Pensioenfonds Curaçao (APC) en de Sociale Verzekeringsbank (SVB) waarvan de betalingstermijn is verstreken, te worden opgelost. Curaçao heeft beroep ingesteld tegen het besluit houdende de aanwijzing. Op grond van artikel 26 lid 7 van de Rft geldt dat het Kroonberoep de werking van de aanwijzing niet schorst.

Curaçao is in 2019 met de regering van Nederland gekomen tot een onderlinge regeling (het zogeheten Groeiakkoord) waarin afspraken zijn gemaakt over het bieden van substantiële, concrete en directe hulp aan Curaçao op domeinen waar hervormingen noodzakelijk zijn. Het Groeiakkoord biedt ruimte om extra middelen en technische ondersteuning in te zetten. Ook staat het Groeiakkoord een verlenging van de compensatietermijn toe als blijkt dat in voldoende mate aan de afspraken is voldaan. Een Voortgangscommissie toetst de voortgang op uitvoering van de gemaakte afspraken.

Curaçao heeft het tweede halfjaar een aantal inkomstenverhogende maatregelen ingevoerd zoals opgenomen in het Groeiakkoord, waaronder het verhogen van de accijnzen, verhoging van de omzetbelasting bij invoer en de verhoging van de afvalstoffenbelasting. Curaçao kreeg in augustus 2019 te maken met een brand in het kantoor van de Landsontvanger. Een effect hiervan is dat, zoals aangegeven door Curaçao, de belastinginkomsten in de laatste maanden van het jaar lager zijn uitgevallen.

In deze verslagperiode heeft het Cft advies uitgebracht op de jaarrekeningen 2014 tot en met 2017, de tweede en derde uitvoeringsrapportage, de ontwerpbegroting 2020, een leenverzoek betreffende Hospital Nobo Otrobanda en een leenverzoek voor 2019. Daarnaast heeft het Cft verscheidene brieven gestuurd, waaronder een verzoek om op grond van artikel 8 informatie aan te leveren ten aanzien van de overheidsvennootschappen en de collectieve sector en een brief over de vertraging bij het opleveren van de jaarrekening 2018. Op 21 oktober heeft de voorzitter van het Cft op Curaçao een openbare lezing gegeven met de titel: "Financieel toezicht en economische groei". Deze lezing is via de site van het Cft (www.cft.cw) beschikbaar.

Sint Maarten

Het jaar 2019 stond, evenals 2017 en 2018, in het teken van wederopbouw en herstel van de financiën van het land Sint Maarten. Ook in 2019 verwacht het Land het begrotingsjaar af te sluiten met een tekort welke in vergelijking met de jaren 2018 en 2017 kleiner van omvang zal zijn.

Onderhavige verslagperiode heeft voor het Cft met name in het teken gestaan van de vaststelling van de begroting 2019 en de begroting 2020. De begroting 2019 is pas in augustus 2019 vastgesteld en in gebruik genomen. Het Cft heeft medio september 2019 de ontwerpbegroting 2020 ontvangen en begin oktober hierop geadviseerd. Eind 2019 was er nog geen sprake van een vastgestelde begroting 2020. Op 22 september viel het kabinet Leona – Marlin II en werd demissionair tot aan het aantreden van de interim – regering Jacobs op 19 november 2019. De interim-periode van dit kabinet is tot aan de installatie van de nieuwe regering na de verkiezingen in januari 2020.

Tijdens het reguliere bezoek van het College aan Sint Maarten in oktober 2019 hebben met name bovenstaande onderwerpen centraal gestaan. In het bijzonder heeft het College de nadruk gelegd op het structureel op orde krijgen van de begroting, het financieel beheer en het tot uitvoering brengen van de noodzakelijke plannen, waaronder de belastinghervormingen. Tevens is nadrukkelijk aandacht gevraagd voor de noodzaak om de achterstand bij de jaarrekeningen in te lopen om daarmee ook de Staten in staat te stellen hun parlementaire controletaak naar behoren uit te voeren.

In deze verslagperiode heeft het Cft aan Sint Maarten advies uitgebracht op de vastgestelde jaarrekening 2012, de vastgestelde begroting 2019, een leenaanvraag voor kapitaalinvesteringen, de tweede en derde uitvoeringsrapportage 2019 en de ontwerpbegroting 2020. Ten behoeve van besluitvorming in de Rijksministerraad (RMR) heeft het Cft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties geadviseerd over de actuele liquiditeitspositie en de liquiditeitsbehoefte van Sint Maarten voor 2019 en 2020.

Begrotingscyclus Curaçao

Verantwoording 2018 en eerder

In 2019 is geen gecontroleerde jaarrekening over 2018 ontvangen. SOAB heeft in 2019 vertraging opgelopen bij de oplevering van het accountantsverslag inclusief controlevertraging, waardoor ook de Algemene Rekenkamer in 2019 geen rapport op kon stellen. Het Cft heeft op 21 december 2018 de definitieve jaarrekening en het jaarverslag over 2017 ontvangen en heeft hier in de tweede helft van 2019 op gereageerd na ontvangst van het SOAB-rapport. De jaarrekeningen 2014 en 2015 zijn aangeboden aan de Staten en zijn in de commissie Financiën behandeld, maar nog niet in de centrale commissie noch vastgesteld door de Gouverneur. Het Cft heeft ervoor gekozen hier niet langer op te wachten en de jaarrekeningen 2014 tot en met 2016 betrokken bij het advies op de jaarrekening 2017. Het Cft heeft verscheidene keren benadrukt dat het proces tot vaststellen van de jaarrekeningen versnelling en verbetering behoeft. Het tijdig doorlopen van de begrotings- en verantwoordingscyclus is van belang zodat de Staten het budgetrecht ten volle kunnen uitoefenen. Het tijdig vaststellen van jaarrekeningen van enig jaar is ook van belang voor de begrotingsvoorbereiding van het daaropvolgende jaar. Op 6 december 2019 stuurde het Cft een brief met het verzoek aan de minister van Financiën om erop toe te zien dat de controle van de jaarrekening 2018 geen verdere vertraging meer oploopt en het Cft het accountantsverslag en de controleverklaring van de SOAB direct na ontvangst toe te sturen. Evenals een oproep om de collegaministers bewust te maken van de verantwoordelijkheid voor het aanleveren van voldoende, tijdige en betrouwbare informatie ten behoeve van het opstellen en de controle van de jaarrekeningen.

Uitvoering begroting 2019

Curaçao heeft op 26 augustus een bijgestelde tweede uitvoeringsrapportage bij het Cft aangeleverd, het Cft reageerde op 10 september. De tweede uitvoeringsrapportage gaf naast de uitvoering ook inzicht in een aanpassing van de begroting 2019. Deze aanpassing zorgde voor een sluitende gewone dienst. Op een aantal punten heeft het Cft aanvullende toelichtingen gevraagd over onder meer de taakstellende verlaging, de post subsidies en overdrachten, onderwerpen waarvoor geen dekking is in de begroting en investeringen op de kapitaaldienst. Curaçao heeft op 1 oktober een schriftelijke toelichting gegeven. In de tweede helft van 2019 heeft Curaçao de begroting gewijzigd. De vastgestelde begrotingswijziging is in 2019 niet meer ontvangen (maar op 15 januari 2020).

Op 14 november heeft Curaçao de derde uitvoeringsrapportage aangeleverd. Het Cft reageerde op 26 november. De derde uitvoeringsrapportage toonde een sluitende gewone dienst over 2019, maar ook risico's waardoor 2019 mogelijk niet met een tekort kon afsluiten. Het Cft vroeg om te komen tot een vastgestelde begrotingswijziging, een businesscase voor HNO en hoe de overige baten in 2019 gerealiseerd zouden worden. Curaçao reageerde op 11 december per brief op de door het Cft gestelde vragen. In deze brief gaf het land aan dat er uitdagingen bestaan voor de begroting, maar benoemde het ook de verschillende maatregelen waaronder de verhoging van de afvalstoffenbelasting, accijnzen, de omzetbelasting bij invoer, taakstellende lastenverlaging en verplichtingenstop.

Ontwerpbegroting 2020

Op 9 augustus 2019 heeft Curaçao de ontwerpbegroting 2020 aan het Cft aangeboden met het verzoek daarop te reageren op basis van artikel 11. De ontwerpbegroting toont zowel voor 2020 als meerjarig een gewone sluitende dienst. Ter compensatie van tekorten van 2017 en 2018 zijn in de jaren 2021, 2022 en 2023 reserveringen opgenomen. Daarmee voldoet de ontwerpbegroting niet aan de aanwijzing, die voorschrijft dat het compenseren van deze tekorten dient plaats te vinden door middel van overschotten in de jaren 2020, 2021 en 2022. Het (voorlopige) tekort over de jaren 2017 en 2018 komt uit op ANG 175,3 miljoen. De ontwerpbegroting compenseert slechts voor ANG 117,7 miljoen aan tekorten over de in de aanwijzing beschreven periode. Uit het groeiakkoord volgt dat een eventuele verlenging van de compensatietermijn van drie naar vijf jaar alleen aan de orde is, als in juli 2021 blijkt dat in voldoende mate aan de afspraken uit dit akkoord is voldaan. Aangezien de ontwerpbegroting in de jaren tot en met 2022 onvoldoende compenseert voor de tekorten uit 2017 en 2018, bestaat het risico dat Curaçao niet kan voldoen aan dit onderdeel van de aanwijzing. Ook is geen rekening gehouden met de oplopende tekorten in de sociale fondsen, zoals opgenomen in de meerjarige begroting van de SVB.

Zowel de baten als de lasten van de gewone dienst zijn begroot op ANG 1.755,7 miljoen en laten in vergelijking met de vastgestelde begroting 2019 een stijging zien van ANG 68,9 miljoen. De kapitaaldienst laat een meerjarig evenwicht zien, voor 2020 zijn de uitgaven op de kapitaaldienst begroot op ANG 265,7 miljoen en bestaat er een financieringsbehoefte van ANG 165,2 miljoen. De financieringsbehoefte is ANG 115,6 miljoen hoger dan in 2019, voornamelijk als gevolg van de herfinancieringsbehoefte van een aflopende lening van ANG 100 miljoen.

Overige onderwerpen Curaçao

Curaçao Medical Center

Op 15 november 2019 is het nieuwe ziekenhuis, het Curaçao Medical Center (CMC), geopend. Ten behoeve van het nieuwe ziekenhuis heeft het Cft op 6 augustus 2019 een leenverzoek ontvangen voor een bedrag van ANG 200 miljoen. Op 23 augustus 2019 heeft het Cft Curaçao verzocht om aanvullende informatie om dit leenverzoek te kunnen beoordelen waarop Curaçao op 27 augustus 2019 aanvullende informatie heeft aangeleverd. Het Cft heeft conform artikel 16 van de Rft gereageerd en het leenverzoek getoetst aan de criteria van het System of National Accounts van de Verenigde Naties. Het Cft heeft aangegeven vooralsnog te verwachten dat van de verzochte ANG 200 miljoen voor een bedrag van ANG 103,7 miljoen te kunnen komen tot een positief advies mits voldaan wordt aan een aantal voorwaarden waaronder het opnemen van de voorgenomen lening en de betreffende uitgaven in de begroting, het verwerken van de meerjarige effecten op de gewone dienst van het land of de begroting van CMC, het aanleveren van een geoptimaliseerde businesscase HNO inclusief second opinion en gevoeligheidsanalyse en financiële gevolgen van het sluiten van SEHOS. Het Cft heeft op verschillende momenten rappelbrieven gestuurd. Op 13 december heeft het Cft een aangepaste businesscase ontvangen. De eveneens gevraagde second opinion, gevoeligheidsanalyse en informatie inzake de invloed van het sluiten van SEHOS op de begroting waren hier evenwel niet in opgenomen. Op basis van deze informatie moet duidelijk worden dat de hogere exploitatielasten door concrete ombuigingen in de ziekenhuiszorg worden gecompenseerd. In afwachting van onder meer de second opinion heeft het Cft geen formele reactie gegeven.

Financieel beheer

Op 17 oktober 2018 hebben de regering van Curaçao en het Cft afgesproken dat de regering verbeteringen zal aanbrengen in het financieel beheer om zo tot een goedkeurende controleverklaring te komen bij de jaarrekening 2021. Voor het behalen van deze doelstelling heeft Curaçao een Roadmap vastgesteld. Het Cft heeft in de tweede helft van 2019 geconstateerd dat op de plannen ten aanzien van financieel beheer en het bereiken van een goedkeurende accountantsverklaring over het jaar 2021 beperkte voortgang is geboekt. Opleverdata en plannings hebben vertraging opgelopen en zijn naar achter geschoven. Het Cft heeft in de tweede helft van 2019 meermaals het belang van adequaat financieel beheer benadrukt.

Schuldquote en rentelastnorm

De rentelastnorm eind 2019 bedraagt voor Curaçao ANG 119 miljoen. De totale rentelasten van de collectieve sector bedragen naar schatting ANG 71 miljoen, circa 59 procent van de rentelastnorm. De schuldquote van Curaçao bedraagt eind december circa 46,9 procent van het bbp. Dit is een stijging van circa één procentpunt ten opzichte van eind 2018, uitgaande van de actuele standen van de schuld en waarden van het bbp. Bij de bepaling van de schuldquote voor 2019 is uitgegaan van de meest recente raming van het bruto binnenlands product door de Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten (CBCS).

Overheidsentiteiten en de collectieve sector

Op 8 oktober 2019 heeft het Cft een brief verzonden naar Curaçao met het verzoek tot aanlevering van de jaarrekeningen van de overheidsvennootschappen en de collectieve sector. Naar aanleiding hiervan zijn verschillende jaarrekeningen aangeleverd bij zowel het ministerie als het Cft. Conform artikel 23 lid 1 van de Rft diende voor 1 april 2019 de geactualiseerde samenstelling van de collectieve sector te zijn vastgesteld. Op 17 februari 2020 ontving het Cft een brief van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) waarin wordt ingestemd met de collectieve sector 2019/2020 zoals voorgesteld door het CBS. Het ziekenhuis CMC maakt daarbij deel uit van de collectieve sector.

Begrotingscyclus Sint Maarten

Verantwoordingen 2012 tot en met 2018

Het Cft heeft in zijn adviezen regelmatig aandacht gevraagd voor het tijdig doorlopen van de begrotings- en verantwoordingscyclus, zodat de Staten het budgetrecht ten volle kunnen uitoefenen. Het Cft heeft op 1 oktober 2019 de vastgestelde jaarrekening over het dienstjaar 2012 van Sint Maarten ontvangen. In zijn advies van 11 december 2019 oordeelt het Cft dat door het gerealiseerde tekort niet wordt voldaan aan artikel 15 lid 1 sub a van de Rft. Met een realisatie van ANG 12 miljoen aan rentelasten binnen de collectieve sector is de rentelastnorm niet overschreden waardoor voldaan wordt aan artikel 15 lid 1 sub c van de Rft.

In de loop van de tweede helft 2019 is door Sint Maarten externe ondersteuning ingehuurd voor het opstellen van de jaarrekening van de jaren 2017 en 2018. De achterstand in het afronden van het verantwoordingstraject voor de jaren 2013 tot en met 2016 blijft echter onveranderd aanwezig. De jaarrekeningen over 2013 en 2014 zijn door de Staten goedgekeurd, echter nog niet door de Gouverneur vastgesteld. De jaarrekening 2015 was eind 2019 nog niet door de Staten behandeld. De jaarrekening 2016 dient nog aan de Staten te worden aangeboden.

Begroting 2019

Het Cft heeft op 30 augustus 2019 de vastgestelde begroting 2019 ontvangen. Op 13 september 2019 heeft het Cft hierop een advies uitgebracht op basis van artikel 12 van de Rft. De RMR had reeds op 23 november 2018 besloten dat op grond van artikel 25 van de Rft onder voorwaarden afgeweken mag worden van de normen van artikel 15 van de Rft voor de begroting 2019. Op 12 juli 2019 heeft de RMR nader besloten ten aanzien van het maximaal toegestane lastenniveau en begrotingstekort.

De gewone dienst 2019 toont een totaal aan lasten van ANG 483,8 miljoen, een totaal aan baten van ANG 412,8 miljoen en dus een tekort van ANG 71 miljoen. In het advies van 13 september 2019 oordeelt het Cft als volgt. Met het tekort voldoet de begroting niet aan artikel 15 lid 1 sub a van de Rft maar wel aan de besluiten van de RMR van 23 november 2018 en 12 juli 2019. De voorgenomen kapitaaluitgaven worden gedekt door de ter dekking van die uitgaven opgenomen middelen. Een meerjarige kapitaaldienst ontbreekt waardoor ten dele niet voldaan wordt aan artikel 15 lid 1 sub b van de Rft. De rentelastnorm wordt niet overschreden waardoor de begroting voldoet aan artikel 15 lid 1 c van de Rft. Aan artikel 15 lid 2 van de Rft wordt niet voldaan omdat het Cft niet heeft kunnen vaststellen of alle verwachte baten en lasten zijn opgenomen in de (meerjarige) begroting aangezien deze ontoereikend zijn toegelicht. Daarmee wordt ook niet voldaan aan de criteria van ordelijkheid en controleerbaarheid. Tenslotte is het Cft van mening dat niet voldaan is aan de voorwaarden die de RMR stelt aan liquiditeitssteun voor 2019, dat de kapitaaldienst onvoldoende is toegelicht en geen aanvang is gemaakt met het verbeterplan financieel beheer.

Uitvoering begroting 2019

In de verslagperiode heeft het Cft conform de Rft de tweede- en derde uitvoeringsrapportage (UR) 2019 binnen de wettelijk gestelde termijnen van Sint Maarten ontvangen. In zijn reactie van 27 augustus 2019 op de tweede UR oordeelt het Cft als volgt. De UR toont ANG 228,4 miljoen aan baten en ANG 229,2 miljoen aan lasten. Het tekort tot en met het tweede kwartaal komt daardoor uit op ANG 0,8 miljoen en valt aanzienlijk lager uit dan begroot. Dit komt door zowel een hogere realisatie van de baten als door een lagere realisatie van de lasten. Op basis van de derde UR zijn de betalingsachterstanden in het tweede kwartaal met ANG 25 miljoen afgenomen tot ANG 138,8 miljoen. Het Cft adviseert in zijn reactie het verbeterplan financieel beheer de benodigde prioriteit te geven door direct te starten met de uitvoering ervan en blijft onveranderd aandacht vragen voor de achterstanden met betrekking tot de jaarrekeningen 2013 tot en met 2018.

In zijn reactie van 27 november 2019 op de derde UR oordeelt het Cft als volgt. De UR toont tot en met het derde kwartaal ANG 329,4 miljoen aan baten en ANG 353,3 miljoen aan lasten en daarmee een lager dan begroot gerealiseerd tekort van ANG 23,9 miljoen. Op basis van de realisatie tot en met september 2019 verwachtte Sint Maarten een tekort van ANG 47,1 miljoen over geheel 2019 (inmiddels is uit de vierde UR een tekort van circa ANG 35 miljoen gebleken). De liquide middelen zijn afgenomen tot ANG 59,4 miljoen ultimo september door met name de verstrekte overbruggingslening aan de luchthaven en het tekort op de begroting. In het advies van 27 november vraagt het Cft tot slot wederom dringend aandacht voor de uitvoering van het verbeterplan financieel beheer en de achterstanden ten aanzien van de jaarrekeningen 2013 tot en met 2018.

Begroting 2020

Het Cft heeft op 17 september 2019 de ontwerpbegroting 2020 van Sint Maarten ontvangen met het verzoek daarop te adviseren conform artikel 11 van de Rft. De ontwerpbegroting toont een totaal aan baten van ANG 465,0 miljoen en een totaal aan lasten van ANG 488,8 miljoen met als gevolg een tekort van ANG 23,8 miljoen. In het advies van 1 oktober 2019 op de ontwerpbegroting 2020 oordeelt het Cft als volgt. Door het tekort wordt niet voldaan aan artikel 15 lid 1 sub a van de Rft. De meerjarenraming toont voor het eerst over het jaar 2021 een begrotingsoverschot. De ontwerpbegroting bevat, met uitzondering van 2021, geen meerjarenraming voor de kapitaaldienst en voldoet in dit opzicht daarom niet aan artikel 15 lid 1 sub b van de Rft. De rentelastnorm wordt niet overschreden waardoor wordt voldaan aan artikel 15 lid 1 sub c van de Rft. Aangezien de toelichting op de ontwerpbegroting nog ontoereikend is kan niet worden vastgesteld of alle te verwachten baten en lasten in de (meerjarige) begroting zijn opgenomen en wordt niet aan artikel 15 lid 2 en 3 van de Rft voldaan.

Gezien het begrotingstekort dient Sint Maarten een verzoek in te dienen bij de RMR om op grond van artikel 25 van de Rft voor het begrotingsjaar 2020 af te mogen wijken van de normen van artikel 15 van de Rft. Ten aanzien van een eventuele herfinanciering van de in 2020 aflopende lening van ANG 50 miljoen heeft het Cft Sint Maarten geadviseerd met Nederland in overleg te treden.

In artikel 14 lid 1 van de Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Rft) is bepaald dat indien het College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Cft) op 15 december nog geen vastgestelde begroting heeft ontvangen en er naar oordeel van het Cft geen zicht bestaat dat er binnen een redelijke termijn alsnog een ontwerpbegroting, respectievelijk een vastgestelde begroting zal worden toegezonden, het Cft de RMR hierover bericht door tussenkomst van de minister van BZK. Het Cft heeft dit bericht op 17 december verzonden. Op 31 december 2019 was de begroting 2020 nog niet vastgesteld.

Overige onderwerpen Sint Maarten

Bestuurlijke ontwikkelingen

Op 22 september viel het kabinet Leona – Marlin II en werd demissionair tot aan het aantreden van de interim-regering op 19 november 2019. Deze regering staat onder leiding van mevrouw Jacobs (National Alliance) als minister-president en blijft aan totdat na de verkiezingen in januari 2020 de nieuwe regering is geïnstalleerd.

Aanwijzing 2015

In september 2015 heeft de RMR een aanwijzing aan Sint Maarten gegeven. Aangezien Sint Maarten niet aan deze aanwijzing voldoet, heeft de RMR op 18 april 2019 besloten deze te verlengen en te voorzien van nieuwe termijnen. Op het concept van de aangepaste aanwijzing heeft Sint Maarten op 31 juli 2019 zijn zienswijze gegeven. Op 31 december 2019 was de verlengde aanwijzing nog niet ter definitieve besluitvorming aan de RMR aangeboden. Het Cft stelt vast dat ultimo 2019 er sprake is van een afname van de betalingsachterstanden maar dat de overige punten van de aanwijzing nog niet zijn gerealiseerd.

Leningen en liquiditeit

Op 19 augustus 2019 heeft het Cft een leenaanvraag van ANG 40 miljoen voor kapitaalinvesteringen van Sint Maarten ontvangen. In zijn advies van 2 september 2019 oordeelt het Cft positief bij dit leenverzoek. In september 2019 heeft de Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten (CBCS) voor het aantrekken van deze lening van ANG 40 miljoen en voor het aantrekken van de lening voor de derde tranche liquiditeitssteun 2018 van ANG 21,3 miljoen emissies uitgebracht. Het ministerie van BZK heeft de inschrijvingen echter tot nader orde aangehouden.

Ten behoeve van het jaar 2019 heeft het Cft op 6 maart 2019 op verzoek van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) de RMR geadviseerd over de liquiditeitsbehoefte van Sint Maarten. De RMR heeft voor het daadwerkelijk toekennen van liquiditeitssteun voor het jaar 2019 een aantal voorwaarden gesteld. Deze voorwaarden hebben betrekking op onder meer de detentiecapaciteit, de bezoldiging en emolumenten van de Statenleden, de inzet van de Nationale politie en de hervorming op het terrein van de pensioenen. Op verzoek van de minister van BZK heeft het Cft dit advies op 26 november 2019 geactualiseerd en geadviseerd over de actuele liquiditeitspositie van het land Sint Maarten en de verwachte liquiditeitsbehoefte voor 2019 en 2020. Het Cft acht hierbij een liquiditeitsniveau van circa twee maanden aan gemiddelde uitgaven passend.

Sint Maarten heeft bij het Cft nog geen leenverzoek ingediend voor liquiditeitssteun voor het jaar 2019. Ultimo december 2019 beschikt Sint Maarten nog over een liquiditeitssaldo van ANG 47,4 miljoen, waarvan ANG 29,8 miljoen vrij beschikbaar.

Schuldquote en rentelastnorm

De rentelastnorm bedraagt in 2019 ANG 33,6 miljoen. Het totaal aan rentelasten van de collectieve sector bedraagt circa ANG 14,2 miljoen, circa 42 procent van de rentelastnorm. Daarmee voldoet Sint Maarten aan de rentelastnorm. In totaal is Sint Maarten in 2019 voor ANG 60 miljoen aan nieuwe leningen aangegaan, waarvan ANG 33 miljoen aan liquiditeitssteun (2018) en ANG 27 miljoen als overbruggingskrediet aan de luchthaven. Beide leningen zijn in de eerste helft van 2019 aangegaan. Sint

Maarten heeft in 2019 ook ANG 8 miljoen afgelost op bestaande leningen, zodat per saldo het bedrag aan langlopende leningen is gestegen met ANG 52 miljoen.

De betalingsachterstand van de collectieve sector is naar schatting gedaald met circa 22 miljoen. Dit is het gevolg van met name een reductie van de betalingsachterstand aan het Algemeen Pensioenfonds Sint Maarten (APS). De schuld van de collectieve sector is hierdoor per saldo in 2019 gestegen met ANG 30 miljoen (ANG 52 miljoen – ANG 22 miljoen). De schuldquote komt hiermee uit op 37 procent van het bbp, een daling van twee procentpunten ten opzichte van 2018. Bij de bepaling van de schuldquote is uitgegaan van een stijging van het (nominale) bbp van 7,3 procent (Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten).

Financieel beheer

Sint Maarten heeft met het Cft in oktober 2018 de afspraak gemaakt dat bij de jaarrekening 2021 een goedkeurende accountantsverklaring wordt afgegeven. Voor de noodzakelijke verbetering van het financieel beheer heeft Sint Maarten in de eerste helft van 2019 een geactualiseerd verbeterplan financieel beheer opgesteld. Dit plan is echter ook in de tweede helft van 2019 niet tot uitvoering gekomen, onder meer als gevolg van het aanhouden van de lening voor de kapitaalinvesteringen. Het Cft heeft in de loop van 2019 op meerdere momenten Sint Maarten aangedrongen op een voortvarende uitvoering van het verbeterplan.

Overheidsvennootschappen en collectieve sector

Het land Sint Maarten heeft in veertien vennootschappen deelnemingen. De financiële positie van al deze overheidsvennootschappen raakt de landsbegroting. Inzicht in de ontwikkeling van de financiële positie van de overheidsvennootschappen acht het Cft daarom noodzakelijk. In een brief van 30 september 2019 aan Sint Maarten heeft het Cft op grond van artikel 8 van de Rft verzocht de jaarrekeningen 2018 van de overheidsvennootschappen aan te leveren. Dit verzoek had betrekking op twaalf van de veertien overheidsvennootschappen. Eind 2019 beschikte Sint Maarten, en daardoor het Cft, nog niet over de opgevraagde jaarrekeningen.

Voor wat betreft de entiteiten welke deel uitmaken van de collectieve sector, is Sint Maarten in het informatieverzoek van eind september 2019 van het Cft tevens verzocht de jaarrekeningen van deze entiteiten aan te leveren. Eind 2019 beschikte Sint Maarten, en daardoor het Cft, over de jaarrekening 2018 van twee van de twaalf entiteiten.

Conform artikel 23 van de Rft dient de samenstelling van de collectieve sector van Sint Maarten in 2019 te worden geactualiseerd en vastgesteld. Het Cft heeft op 7 oktober 2019 het conceptrapport betreffende de geactualiseerde samenstelling van de collectieve sector ontvangen. Dit rapport dient echter nog bestuurlijk te worden vastgesteld door de minister van Financiën van Sint Maarten en de minister van BZK van Nederland. Op basis van het conceptrapport concludeerde het Cft in 2019 dat de rentelasten van de collectieve sector de rentelastnorm niet overschrijden.